

Luigi Giussani

Stefano Alberto - Javier Prades

**Sporen trekken
in de geschiedenis van de wereld**

Nieuwe sporen van christelijke ervaring

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

Ten geleide

Dit boek brengt de fundamentele lijnen bijeen van Luigi Giussani's reflectie over de christelijke ervaring.

De teksten – verschillend van aard en van literaire stijl – zijn door de auteurs zo geordend en geredigeerd dat ze een organisch geheel en een lopend verhaal vormen.

De tekst markeert zo een wezenlijk en synthetisch moment van de afgelegde weg en biedt de lezer tegelijkertijd een gelegenheid tot kennismaken met en verdieping van de inhoud en de kenmerken van het christelijke voorstel zoals het zich richt tot de mens van onze tijd.

Inhoud

Ten geleide	5
Inleiding	9
1. De christelijke gebeurtenis als ontmoeting	17
1. Andreas en Johannes	17
2. Gods methode	24
3. Wat een gebeurtenis is	28
4. Een moeilijkheid die we moeten begrijpen. De oorspronkelijke houding wordt niet gehandhaafd	31
5. Het religieuze zintuig en het geloof	33
6. De christelijke gebeurtenis heeft de vorm van een 'ontmoeting'	36
7. Het geloof maakt deel uit van de christelijke gebeurtenis	41
8. Een feit in het heden, een feit in het verleden	49
2. De gebeurtenis duurt voort in de geschiedenis (de tempel in de tijd)	55
1. De gebeurtenis duurt in de geschiedenis voort door middel van het gezelschap van de gelovigen	55
2. Het 'gezelschap' wordt voortgebracht en ontwikkeld volgens een wet die uitverkiezing heet	64
3. Het doopsel: ontvangenis en geboorte van het nieuwe schepsel	77
4. Het naar de Bestemming geleide gezelschap is een dimensie van het ik: toebehoren	81
5. Een nieuwe opvatting van intelligentie en genegenheid	86
6. Een nieuwe moraliteit	91
7. Verantwoordelijkheid en beslissing	106

8. De concrete vorm van de uitverkiezing is de tempel in de tijd	110
9. De overtuigende wijze waarop de Heilige Geest in de geschiedenis tussenbeide komt: het charisma	120
3. Een nieuw volk in de geschiedenis voor de menselijke glorie van Christus	131
1. Een nieuwe hoofdrolspeler in de geschiedenis	131
2. Voor de menselijke glorie van Christus	143
3. Een volk dat voortdurend verslagen en weer opgebouwd wordt	149
4. Missie en oecumene. De nieuwe cultuur	158
5. Het geheel van de werkelijkheid binnengaan	176
4. De dag van Christus, dag van de barmhartigheid	197
1. De dag van Christus	197
2. De barmhartigheid is Mysterie	202
3. God is liefde: in alles, een positieve hypothese	206
Register van Bijbelcitaten	211
Register van personen	217

Inleiding

'In de eenvoud van mijn hart heb ik U vol vreugde alles gegeven'¹

Ik zal proberen te zeggen hoe in mij een houding ontstaan is – die God gezegend heeft zoals Hij wilde – die ik niet kon voorzien en des te minder kon willen.

1. 'Wat is de mens dat Gij aan hem denkt, het mensenkind dat Gij zo voor hem zorgt?'² Mijn leven lang heeft geen vraag mij ooit zo getroffen als deze. Er is maar één Mens op de wereld geweest die mij kon antwoorden, en wel door een nieuwe vraag te stellen: 'Wat baat het de mens heel de wereld te winnen, als hij vervolgens zichzelf verliest? Of wat zal een mens kunnen geven in ruil voor zichzelf?'³

Geen vraag heb ik ooit zó tot mij gericht gevoeld – zodat ze zelfs mijn adem liet stokken – als deze vraag van Christus!

Geen vrouw heeft ooit een andere stem over haar kind horen spreken met zo'n oorspronkelijke tederheid en onbetwistbare waardering van de vrucht van haar schoot, met een totaal positieve bevestiging van zijn bestemming; enkel de stem van de jood Jezus van Nazaret doet dat. Maar meer nog, geen mens kan zichzelf bevestigd voelen met de

¹ Getuigenis van priester Luigi Giussani tijdens de ontmoeting van paus Johannes Paulus II met de kerkelijke bewegingen en nieuwe gemeenschappen. Sint-Pietersplein, Rome, 30 mei 1998.

² Ps 8,5.

³ Vgl. Mat 16,26; Mc 8,36v; Luc 9,25v

waardigheid van een absolute waarde, los van zijn succes. Niemand ter wereld heeft ooit zo kunnen spreken!

Alleen Christus neemt alles van mijn menselijkheid ter harte. Het is de verbazing van Dionysius de Areopagiet (5^e eeuw): ‘Wie zal ooit kunnen spreken over de mensieliefde van Christus, een liefde die overstroomt van vrede?’⁴ Al meer dan vijftig jaar herhaal ik deze woorden tot mezelf!

Daarom is uw *Redemptor hominis* onze horizon binnengegaan als een lichtgloed het volle duister, dat duister dat de donkere aarde van de mens van vandaag, met al zijn verwarde vragen, omhult.

Dank u wel, Heiligheid.

Het was een eenvoud van hart die mij Christus liet aanvoelen en herkennen als uitzonderlijk, met die onmiddellijke zekerheid die optreedt bij de onaantastbare en onverwoestbare evidentie van factoren en momenten van de werkelijkheid die, wanneer ze eenmaal de horizon van onze persoon zijn binnengegaan, ons raken tot in het hart.

Erkennen wat Christus is in ons leven, behelst dan de totaliteit van ons bewustzijn van het leven: ‘Ik ben de Weg, de Waarheid, het Leven’.⁵

‘Domine Deus, in simplicitate cordis mei laetus obtuli universa’⁶ (‘Heer God, in de eenvoud van mijn hart heb ik U vol vreugde alles gegeven’), zegt een gebed uit de Ambrosiaanse liturgie. Dat de erkenning waar is, ziet men vervolgens aan het feit dat het leven, op die manier, een ultiem, koppig vermogen tot vreugde heeft.

2. Hoe kan deze vreugde, die de menselijke glorie van Christus is, en die op bepaalde momenten mijn hart en stem

⁴ Dionysius de Areopagiet, *De divinis Nominibus*, 953 A 10.

⁵ Joh 14,6.

⁶ Gebed over de gaven van de oude liturgie van het feest van het H. Hart van Jezus, in: *Messale Ambrosiano, Dalla Pasqua all’Avvento [Ambrosiaans Missaal. Van Pasen tot de Advent]*, Milaan 1942, p. 225. Vgl. ook 1 Kron 29,17-18.

doet vollopen, ontdekt worden als waar, als redelijk voor de mens van vandaag?

Want die Mens, de jood Jezus van Nazaret, is voor ons gestorven en is verrezen. Die verrezen Mens is de Werkelijkheid waarvan heel de positiviteit van het bestaan van elke mens afhangt.

Elke aardse ervaring die beleefd wordt in de Geest van Jezus, verrezen uit de doden, bloeit in de eeuwigheid. Dit ontbloeien zal niet enkel aan het eind van de tijd plaatsvinden; het is reeds begonnen in de schemering van Pasen. Pasen is het begin van deze weg naar de eeuwige Waarheid van alles, een weg dus die zich reeds binnen de geschiedenis van de mens bevindt.

Want Christus, als geïncarneerd Woord van God, maakt zich als Verrezene in elke tijd aanwezig, door heel de geschiedenis heen, om vanaf de paasmorgen aan te komen bij het einde van deze tijd, van deze wereld.

De Geest van Jezus, dus van het vleesgeworden Woord, maakt zich, voor de mens van elke dag,ikbaar in Zijn verlossende kracht voor heel het bestaan van het individu en van de mensengeschiedenis, in de radicale verandering die Hij teweegbrengt in wie op Hem stuit en Hem, zoals Johannes en Andreas, volgt.

Zo is voor mij Jezus' genade, in de mate waarin ik me aan de ontmoeting met Hem heb kunnen hechten en Hem heb kunnen meedelen aan mijn broeders in Gods Kerk, de ervaring geworden van een geloof dat in de Heilige Kerk, dus in het christenvolk, zich heeft onthuld als roeping en wil om voedsel te geven aan een nieuw Israël van God: 'Populum tuum vidi, cum ingenti gaudio, Tibi offerre donaria' ('Ik heb Uw volk, met zeer grote blijdschap, het bestaan zien erkennen als offer aan U'), vervolgt het liturgische gebed.⁷

Zo heb ik gezien hoe zich een volk vormde, in naam van Christus. Alles in mij is echt religieuzer geworden, zozeer dat ik een bewustzijn kreeg dat erop gespitst was te ontdek-

⁷ Zie de vorige noot.

ken dat God ‘alles in alles’ is.⁸ In dit volk is de vreugde ‘ingenti gaudio’ geworden, dat wil zeggen, beslissende factor van de eigen geschiedenis als ultieme positiviteit en, dus, als blijdschap.

Wat hooguit een individuele ervaring kon lijken te zijn, werd een hoofdrolspeler in de geschiedenis en dus een instrument van de missie van het ene Volk van God.

Dit fundeert nu het zoeken naar de uitgedrukte eenheid onder ons.

3. De kostbare tekst van de Ambrosiaanse liturgie zegt tenslotte: ‘Domine Deus, custodi hanc voluntatem cordis eorum’⁹ (‘Heer God, bewaar deze opstelling van hun hart’).

Altijd komt in ons hart de ontrouw naar boven, ook tegenover de mooiste en waarste dingen, waarin de mens, tegenover de menselijkheid van God en de oorspronkelijke eenvoud van de mens, tekort kan schieten uit zwakte en uit werelds vooroordeel, zoals Judas en Petrus. Tegelijkertijd maakt de persoonlijke ervaring van de ontrouw die telkens opkomt en de onvolmaaktheid van elk menselijk gebaar onthult, de voortdurende gedachtenis van Christus dringender.

Op de wanhopige kreet van dominee Brand in het gelijknamige drama van Ibsen (‘Antwoord mij, o God, in het uur waarop de dood mij inslikt: is heel de wil van een mens dan niet voldoende om maar een klein stukje redding te bereiken?’)¹⁰ antwoordt de nederige positiviteit van de heilige Theresia van het Kind Jezus die schrijft: ‘Als ik van mijn naaste houd, (...) is [het] Jezus alleen die dan in mij werkzaam is’.¹¹

⁸ 1 Kor 15,28.

⁹ Gebed over de gaven van de oude liturgie van het feest van het H. Hart van Jezus, in: *Messale Ambrosiano...*, op. cit., p. 225.

¹⁰ Vgl. H. Ibsen, *Brand*, Meulenhoff: Amsterdam 1922, p. 250-251.

¹¹ Thérèse van Lisieux, *Mijn Levensverhaal*, Carmel-Edit: Moerzeke 2001, p. 231.

Dit alles betekent dat de vrijheid van de mens, die altijd door het Mysterie geïmpliceerd wordt, als hoogste, onaantastbare uitdrukkingsvorm het *gebed* heeft. Daarom poneert de vrijheid zich, volgens heel haar ware natuur, als vraag: om zich te mogen hechten aan het Zijn, dus aan Christus. Ook binnen het onvermogen, binnen de grote zwakheid van de mens, is de genegenheid voor Christus ertoe bestemd voort te duren.

In deze zin is Christus, Licht en Kracht voor ieder die Hem volgt, de passende weerspiegeling van dat woord waarmee het Mysterie verschijnt in zijn ultieme relatie met het schepsel, namelijk als *barmhartigheid: Dives in Misericordia*. Het mysterie van de barmhartigheid doorbreekt elk menselijk beeld van kalmte of wanhoop; ook het gevoel van vergeving bevindt zich binnen dit mysterie van Christus.

Dit is de ultieme omhelzing van het Mysterie, waar de mens – ook de verst verwijderde en meest perverse mens, de meest verduisterde of duistere mens – niets tegenin kan brengen, geen bezwaar tegen kan maken: hij kan ervan weglopen, maar dan ontloopt hij zichzelf en zijn eigen goed. Het Mysterie als barmhartigheid blijft het laatste woord, ook tegenover alle lelijke mogelijkheid van de geschiedenis.

Daarom drukt het bestaan zich, als ultiem ideaal, uit in een *bédelen*. De ware hoofdrolspeler van de geschiedenis is de bedelaar: Christus die bedelt om het hart van de mens en het hart van de mens dat bedelt om Christus.

Luigi Giussani